

In welke sociale categorieën werd de winst van het Vlaams Blok in de periode 1991 – 1999 gerealiseerd ?

Een korte nota.

Marc Swyngedouw
m.m.v.

Maarten Van Craen
ISPO- K.U.Leuven / IPSoM- K.U.Brussel

Naar aanleiding van 10 jaar ‘zwarte zondag’ stelt zich de vraag in welke sociale categorieën het Vlaams Blok zijn winst heeft gerealiseerd als we de verkiezingen van 1991 met deze van 1999 voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers vergelijken.

Uitgangspunt is de algemene stijging die het Vlaams Blok tussen deze beide verkiezingen heeft gekend. In 1991 haalde het Vlaams Blok 10,3% van de stemmen in Vlaanderen zonder Halle-Vilvoorde, in 1999 15,4%. Een stijging met 5,1 procentpunten of een procentuele stijging van 49,5%.

Het ISPO-K.U.Leuven beschouwt in zijn studies ‘blanco en ongeldig’ stemmen ook als een politieke daad en herberekende de uitslag – ditmaal inclusief Brussel-Halle-Vilvoorde – tot 9% in 1991 en 14,5% in 1999. Een stijging van 5,5 procentpunten of een procentuele stijging met 61%. Dit noemen we de algemeen gemiddelde stijging voor het Vlaams Blok in Vlaanderen.

Doelstelling is dan deze categorieën te gaan identificeren die een significant hogere groei kennen dan het algemeen Vlaamse gemiddelde.

In hun studie ‘Structurele determinanten van het stemgedrag en culturele kenmerken van de kiezerskorpsen in Vlaanderen, De verkiezingen van 1999’ (ISPO-bulletin 2001/41) pasten Billiet, Swyngedouw, Depickere & Meersseman een multinomiaal logistisch model op de stemgedragvariabelen van 1991 en 1999. Zij gebruikten in beide gevallen de volgende socio-demografische achtergrondvariabelen : leeftijdsgeneratie, sekse, opleiding, beroepsituatie, kerkelijke betrokkenheid, lidmaatschap mutualiteit, lidmaatschap vakbond of beroepsvereniging en actief lid vereniging(zie Billiet e.a. 2001 : 10, 50). In deze studie werden de categorieën beschreven die significant meer Vlaams Blok stemden dan gemiddeld in Vlaanderen in 1999.

De effect parameters van deze studie kunnen omgerekend worden naar ‘de kans op een stem voor het Vlaams Blok’ voor de betreffende sociale categorie. Dit zowel voor 1991 als voor 1999. Gegeven dat het om een multivariate analyse gaat betekent dit dat de kans op een stem voor het Vlaams Blok, voor elke sociale categorie een netto-kans is gecontroleerd voor alle andere variabelen opgenomen in het model.

Tabel 1 geeft een overzicht van de stemprobabiliteiten in 1991 en 1999 voor de sociale categorieën die een meer dan gemiddelde stijging vertonen.

Tabel 1 : Probaliteit op een Vlaams Blok stem in 1991 en 1999 en het verschil in procentpunten.

		1999 – 1991	VB '99	VB '91
Gemiddelde		5,5	14,5	9,0
Generatie	-24			
	25-34	8,6	16,7	8,1
	35-44			
	45-54			
	55-64	9,4	16,1	6,7
	+65	9,2	18,7	9,5
Sekse	Man			
	Vrouw			
Opleiding	Lager	9,1	21,0	11,9
	lager sec.			
	hoger sec.			
	Hoger			
Beroepssituatie	Hoger kader, professionals			
	Bedienden, ambtenaren			
	Zelfstandigen			
	Geschoolde arbeiders	7,1	19,1	12,0
	Ongeschoolde arbeiders			
	Gepensioneerden	10,4	16,4	6,0
	niet actieven			
kerkelijke betrokkenh.	Geen	7,3	24,6	17,3
	Vrijzinnig			
	Randkerkelijk	8,0	16,8	8,8
	Kerkelijk			
	Kerks			
Mutualiteit	Christelijk			
	Socialistisch	7,3	15,5	8,2
	Liberaal			
	Andere			
Vakbond	Christelijk	9,7	18,0	8,3
	Socialistisch	(4,4)	(18,1)	(13,7)
	Overige			
	Geen			
actief lid vereniging	Wel			
	Niet			

In het vet hebben we de sociale categorieën aangeduid die een uitgesproken sterkere stijging kennen in hun kans op een Vlaams Blok stem dan het Vlaams gemiddelde.

In volgorde van belangrijkheid zijn dit : de gepensioneerden (+ 10,4 procentpunten), de leden van de christelijke vakbond, het ACV (+9,7 procentpunten), de ouderen 55- 64 (+ 9,4 procentpunten), de 65 jarigen en ouder (+ 9,2 procentpunten), de kiezers met enkel een diploma lagere school (+ 9,1 procentpunten) en de leeftijdsgroep tussen 25 en 34jaar (+8,6 procentpunten).

In normaal lettertype hebben we de categorieën aangeduid die meer dan waarschijnlijk een sterkere stijging kennen dan het gemiddelde in de Vlaamse bevolking, maar waarvoor we voorzichtigheidshalve een slag om de arm houden. We moeten nu eenmaal voorzichtig zijn gezien de voorgekomen non-respons en de zogenaamde 'panel uitval' (kiezers die in 1991 en/of 1995 hebben geparticipeerd aan het post-electoraal ISPO-onderzoek maar weigerden om mee te werken in 1999).

In volgorde van belangrijkheid gaat het om: de randkerkelijken (zij die zich christelijk noemen maar niet (meer) praktiseren + 8 procentpunten); de kiezer die stelt geen geloofsovertuiging te hebben (+ 7,3 procentpunten); de leden van de socialistische mutualiteit (+7,3 procentpunten) en de geschoolde arbeiders (+ 7,1 procentpunten).

In geen enkele sociale categorie gaat het Vlaams Blok significant achteruit. Enkel bij de leden van de Liberale mutualiteit stabiliseert het op een probabiteit van om en bij de 6%.

De conclusie is dan ook dat de winst van het Vlaams Blok tussen 1991 en 1999 gerealiseerd wordt door stand te houden in of een lichte tot gemiddelde vooruitgang te boeken in zowat alle lagen van de bevolking én een stevige winst te boeken in een aantal specifieke sociale categorieën te weten : de gepensioneerden (+ 10,4 procentpunten), de leden van de christelijke vakbond, het ACV (+9,7 procentpunten), de ouderen 55- 64 (+ 9,4 procentpunten), de 65 jarigen en ouder (+ 9,2 procentpunten), de kiezers met enkel een diploma lagere school (+ 9,1 procentpunten) en de leeftijdsgroep tussen 25 en 34jaar (+8,6 procentpunten).

Tot slot even terugkomen op het vakbondslidmaatschap. Zowel in 1991 als in 1999 kennen de leden van het ABVV (cijfers tussen haakjes in tabel 1) een licht significant hogere kans dan de algemene Vlaamse bevolking om Vlaams Blok te stemmen (resp. 13,7% en 18,1% in vergelijking met 9,0 en 14,5%). De leden van het ACV kennen in 1991 hebben geen hoger kans op een stem voor het Vlaams Blok maar in 1999 kennen ze een licht significant hoger kans dan de algemene Vlaamse bevolking (resp. 8,3% en 18% in vergelijking met 9,0 en 14,5%). De kans op een Vlaams Blok stem in 1999 is dus voor ACV-leden en ABVV-leden gelijk. Het stijgingspercentage tussen 1991 en 1999 is echter fundamenteel verschillend. Voor de ABVV-leden bedraagt dit 4,4 procentpunten, voor de ACV-leden 9,7 procentpunten. Er is dus zeker sprake van een inhaalbeweging bij de ACV-leden vergeleken met de ABVV-leden.

Tot slot de steeds noodzakelijke algemene opmerkingen. Het gaat hier om wetenschappelijk survey-onderzoek dat werkt met waarschijnlijkheden en dat non-respons kent. Een zeker mate van onzekerheid is dus altijd voor handen.